

ГАРЧИГ

ОРШИЛ.....	3
ХАМРАХ ХҮРЭЭ	3
НЭГ. ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА	7
“Сэрвэн” нэртэй хайлуур жоншны орд ашиглалтын товч мэдээлэл	7
Ордын нөөц.....	7
Ашиглалтын систем	7
Уулын ажлын горим.....	7
Төслийн дэд бүтэц.	7
Усан хангамж.....	7
Цахилгаан хангамж	8
Зам харилцаа.	9
Уурхайн барилга, байгууламж	9
ХОЁР. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИХ БҮС НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ХУРААНГУЙ	9
Төслийн талбайн газарзүйн байршил.....	9
Гадаргын болон газрын гүний ус.....	10
Уур амьсгал.....	10
Ургамал, амьтны аймаг	11
Амьтны аймаг	11
ГУРАВ. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	11
3.1. Агаарын чанарт учруулах сөрөг нөлөөлөл	11
Тоосны бохирдол.....	11
Хорт хийн бохирдол.....	11
3.2. Газрын гадарга болон хөрсөн бүрхэвчид учруулах сөрөг нөлөөлөл.....	11
Газрын эвдрэл.....	11
3.3. Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл	12
3.4. Амьтны аймагт учруулах сөрөг нөлөөлөл	12
3.5. Газрын гадарга болон гүний усанд учруулах сөрөг нөлөөлөл.....	12
3.6. Төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэх хог хаягдал орчны эрүүл ахуйд сөргөөр нөлөөлөх.....	12
3.7. Нийгэм эдийн засагт учруулах эерэг болон сөрөг нөлөөлөл	13
ДӨРӨВ. 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	14

4.1. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	15
4.2. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	19
4.3. Дүйцүүлэн хамгааллын төлөвлөгөө.....	21
4.4. Нүүлгэн шилжүүлэх нөхөн олговор олгох төлөвлөгөө	22
4.5. Түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	22
4.6. Осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөө	22
4.7. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	24
4.8. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө.....	25
ТАВ. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	27
ЗУРГАА. БОМТ, ТҮҮНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ОРОЛЦОГЧ, СОНИРХОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ, ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭХ ХУВААРЬ	28

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Төсөл хэрэгжүүлэгчийн товч мэдээлэл	7
Хүснэгт 2. Унд ахуйн хэрэглээнд ашиглах гүний худгийн солбицол.	8
Хүснэгт 3. Унд ахуйн зүриулалтаар ашиглах усны тооцоо.	8
Хүснэгт 4. Ногоон байгууламжын усалгаанд ашиглах усны хэмжээ.....	8
Хүснэгт 5. Төслийн талбайн солбицол	9
Хүснэгт 6. Үүсэх хог хаягдлын төрөл	12
Хүснэгт 7. 2025 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал.....	14

ХАВСРАЛТ МАТЕРИАЛЫН ЖАГСААЛТ

1. Улсын бүртгэлийн гэрчилгээ
2. Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээний хуулбар
3. Хамгаалалтын бүсийн хилийн заагтай давхацсан эсэхийг тодорхойлсон лавлагаа
4. Барьцаа хөрөнгө байршуулсан баримт

ОРШИЛ

“Сэрвэн” нэртэй жоншны ордыг ашиглах төслийн 2025 оны БОМТ-г боловсруулахдаа Монгол Улсын Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль, Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн Сайдын 2014 оны 04 сарын 06-ны өдрийн А-117 дугаар тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ хийх аргачлал”, төслийн БОННУ зэрэг эрхзүйн баримтуудыг баримталж гүйцэтгэв.

Тус тайлангийн агуулга бүтцийн хувьд:

- Тухайн төслийн ерөнхий мэдээлэл, үйл ажиллагааны танилцуулга,
- Төсөл хэрэгжүүлэх бүс нутгийн байгаль орчны төлөв байдлын хураангуй,
- Төслөөс байгаль орчин, нийгэм эдийн засагт учруулах эерэг болон сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт
- Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө гэсэн агуулгаар боловсруулав.

Монгол улсын нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулах үйлдвэр, үйлчилгээний аливаа төсөл нь байгаль орчны хуулиудаар тогтоосон хэм хэмжээ ба төрийн захиргааны байгууллагаас баталгаажуулсан стандарт, нормын шаардлагад нийцүүлэн хэрэгжих ёстой.

“Сэрвэн” нэртэй жоншны ордыг ашиглах төсөл нь дараах байгаль орчны хуулиуд, агаар, ус, хөрсний чанарын стандартуудыг дагаж мөрдөнө.

ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Хуулийн заалт	Зүйл
Монгол улсын үндсэн хуулиас	
1. Монгол улсад газар, түүний хэвлий, ой, ус, ургамал, амьтан болон байгалийн бусад баялаг гагцхүү ард түмний мэдэл, төрийн хамгаалалтад байна.	Монгол Улсын Үндсэн Хууль Зургаадугаар зүйл
2. Монгол улсад иргэдэд өмчлүүлснээс бусад газар, түүнчлэн газрын хэвлий, түүний баялаг, ой, усны нөөц, ан амьтан төрийн өмч мөн.	
3. Төр газрын эзэд газартай нь холбогдсон үүрэг хүлээлгэх, улсын тусгай хэрэгцээг үндэслэн нөхөх олговортойгоор газрыг солих буюу эргүүлэн авах, уг газрыг хүн амын эрүүл мэнд, байгаль хамгаалал, үндэсний аюулгүй байдлыг ашиг сонирхолд харшаар ашиглавал хурдан авч болно.	
4. Хөдөлмөрлөх, эрүүл мэндээ хамгаалах, үр хүүхдээ өсгөн хүмүүжүүлэх, байгаль орчноо хамгаалах нь иргэн бүрийн журамт үүрэг мөн.	Арвандолдугаар зүйл
Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулиас	
Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага үйлдвэрлэлийн болон ахуйн хог хаягдлаар байгаль орчныг бохирдуулахгүй байх талаар дараах үүрэгтэй. 1. Хог хаягдлыг ялган, зориулалтын саванд цуглуулан, тусгайлан тоноглогдсон тээврийн хэрэгслээр зөөж тогтоосон цэгт хаях.	Тавдугаар бүлэг Хориннэгдүгээр зүйл Байгаль орчныг бохирдохоос хамгаалах
Аж ахуйн нэгж, байгууллага байгаль орчныг хамгаалах талаар дараах үүрэгтэй байна. 1. Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль тогтоомж, засгийн газар, нутгийн өөрөө удирдах байгууллага болон засаг даргын шийдвэр, улсын байцаагч, байгаль хамгаалагчийн шаардлагыг биелүүлэх; 2. Бохирдлын эх үүсвэр бүхий аж ахуйн нэгж, байгууллага нь байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг хангах, өөрийн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны улмаас байгаль орчинд ялгаруулж байгаа хатуу, шингэн, хийн хаягдлыг хянах ажлыг зохион байгуулж ажиллуулах үүрэг бүхий дотоод хяналтын нэгжтэй байх;	Гучиннэгдүгээр зүйл Аж ахуйн нэгж байгууллагын үүрэг

3. Өөрийн үйл ажиллагааны улмаас байгаль орчинд учруулсан хохирлыг арилгах, холбогдох байгууллагад мэдэгдэх, байгаль орчны хяналтын улсын байцаагчийн ногдуулсан нөхөн төлбөрийг ажлын 14 хоногт багтаан төлөх.	
Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуулиас	
Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь байгаль хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрөөс бүрдэнэ. Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөнд байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг багасгах, арилгах арга хэмжээ, түүнийг хэрэгжүүлэх хугацаа, шаардагдах хөрөнгө зардлыг тусгасан байна; Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрт үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны улмаас байгаль орчны төлөв байдалд үзүүлж буй өөрчлөлтийг хянах, шинжилгээ хийх, үр дүнг тайлагнах, түүнийг хэрэгжүүлэх арга хэлбэр, шаардагдах хөрөнгө, зардал, хугацааг тодорхойлон тусгана. Байгаль орчныг хамгаалах тухайн жилийн төлөвлөгөө, орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр болон тэдгээрийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгө, зардлын хэмжээг байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын ерөнхий үнэлгээ хийсэн байгууллага батална.	Есдүгээр зүйл Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө
Агаарын тухай хуулиас	
9.1.1 Агаар хамгаалахтай холбогдсон дүрэм, журам, бохирдуулах бодисын хаягдлын стандарт, хэм хэмжээний шаардлагыг хангах 9.1.2 Агаарын бохирдлын томоохон суурин эх үүсвэр ашиглан үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэхдээ тухайн эх үүсвэрийн хаягдал, нөлөөллийг хянах дотоод хяналтын багаж хэрэгслээр тоноглох 9.1.3 Аж ахуйн нэгж, байгууллага нь байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний тайланд тусгасан орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрийн дагуу дотоод хяналтыг явуулах 9.1.4 Агаар хамгаалах талаар мэргэжлийн байгууллагаас арга зүйн туслалцаа, зөвлөгөө авах 9.1.5 Агаарын бохирдлыг бууруулах талаар холбогдох хууль тогтоомжийг дагаж мөрдөх 9.1.6 Агаарын бохирдлыг бууруулах техник, технологи, шингэрүүлсэн хийн түлш, бусад эх үүсвэрийг ашиглах	Есдүгээр зүйл Аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэний эрх, үүрэг
17.1 Агаар бохирдуулах бодисын хүлцэх агууламж, агаарт үзүүлэх физикийн хортой нөлөөллийн түвшний хэм хэмжээ, түүнчлэн хөдөлгөөнт эх үүсвэрийн төрөл бүрээс агаарт гаргах бохирдуулах бодисын хүлцэх агууламж, физикийн хортой нөлөөллийн түвшний хэм хэмжээ, тэдгээрийг тодорхойлох аргыг стандартаар тогтооно.	Арвандолдугаар зүйл Агаар хамгаалахтай хэм хэмжээ
23.1 Аж ахуйн нэгж байгууллага нь ашиглалтанд орсон хугацааг харгалзахгүйгээр агаарт бохирдуулах бодис гаргадаг физикийн хортой нөлөөлөл үзүүлдэг эх үүсвэр нэг бүрээ хянах, агаар бохирдуулах бодисыг цэвэрлэх, физикийн хортой нөлөөллийг бууруулах тоног төхөөрөмж багаж хэрэгслээр тоноглоно. 23.2 Агаар бохирдуулах бодисыг цэвэрлэх, физикийн хортой нөлөөллийг бууруулах, эх үүсвэр бүрийг хяналтын тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгслээр тоноглох, тэдгээрийн ашиглалтын байдалд тухайн салбарыг харьяалах, төрийн захиргааны төв байгууллага, сум дүүргийн Засаг дарга байгаль орчны байцаагч хяналт хийнэ.	Хорингуравдугаар зүйл Эх үүсвэрийг тоноглох
Газрын тухай хуулиас	
35.3.4. Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааг тогтоосон журмын дагуу хийлгэж байх; 55.1. Газрын хэвлийг ашиглахтай холбогдсон үйл ажиллагаа нь улс, аймаг, нийслэлийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө, нийслэл, сум, дүүргийн тухайн жилийн газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд тусгагдсан байна. 55.2. Газрын хэвлийг ашиглагч нь байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ, газрыг хамгаалах, нөхөн сэргээх төсөлтэй байна.	35 дугаар зүйл. Газар эзэмшигчийн эрх, үүрэг 55 дугаар зүйл. Газрын хэвлийг зохистой ашиглах, хамгаалах
Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль	
Төсөл хэрэгжүүлэгч нь тогтоосон цэгээс бусад газарт хөрсийг хог хаягдлаар бохирдуулахгүй байх, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан бохир ус	7 дугаар зүйл. Хөрс хамгаалах,

зайлуулах байгууламжтай байх, төслийн ажлын явцад болон дууссаны дараа эвдэрсэн газрын хөрсийг нөхөн сэргээх ёстой. Эзэмшлийн болон өмчлөлийн газрын 10 хувиас доошгүй талбайд зохих журмын дагуу мод тарьж, зүлэгжүүлэх, тогтоосон авто зогсоол болон авто замын зорчих хэсгээс бусад газарт тээврийн хэрэгсэл зогсоох, зорчихыг хориглох, үйл ажиллагааныхаа явцад доройтсон хөрсийг биологийн нөхөн сэргээлтийн стандартын шаардлагад нийцүүлэн нөхөн сэргээх, хөрсний ялзмаг, үржил шимийг тогтоох, доройтлоос хамгаалах зорилгоор гуу, жалга үүсэж болох газарт хаалт хамгаалалт хийх, ойжуулах ёстой.	цөлжилтөөс сэргийлэх арга хэмжээ
Байгалийн ургамлын тухай хуулиас	
7.1 Ургамлыг гал түймэр, өвчин, хөнөөлт мэрэгч амьтан, хөнөөлт шавж болон хүний үйл ажиллагааны сөрөг нөлөөллөөс хамгаалах ажлыг бүх шатны Засаг дарга улсын төсвийн хөрөнгөөр, гэрээний дагуу газар эзэмшиж, ашиглаж байгаа иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага өөрийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлнэ.	Долдугаар зүйл Ургамлыг хамгаалах
Галын аюулгүй байдлын тухай хуулиас	
1. Барилга байгууламжийн хийц, бүтээцийн шийдэл нь гал түймэр гарсан тохиолдолд хүн амын аюулгүй байдлыг хангахуйц, гал түймэрийг бага хохиролтойгоор унтраах бололцоог хангасан байна.	Арван наймдугаар зүйл Галын аюулгүй байдлыг хангах талаар тавих нийтлэг шаардлага
Хаягдал усыг зайлуулах цэг тогтоох журам	
1. Иргэн аж ахуйн нэгж, байгууллага нь үйлдвэр, ахуйн бохир усаа ариутгах татуургын сүлжээнд нийлүүлэх боломжгүй тохиолдолд байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөлөхгүйгээр урьдчилан цэвэрлэж,халдваргүйжүүлэн, бэлтгэсэн цэг талбайд байрлуулна. 2. Хаягдал ус зайлуулах цэгийг байгаль орчин, эрүүл ахуй, халдвар судлалын байгууллагын дүгнэлтийг үндэслэн аймаг, нийслэл, сум дүүргийн Засаг даргын шийдвэрээр тогтооно. 3. Хаягдал ус зайлуулах цэг тогтоох журмыг зөрчвөл “Байгаль хамгаалах тухай” болон “Усны тухай” хуулийн дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.	Нэг Нийтлэг үндэслэл
Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль	
Төсөл хэрэгжүүлэгч нь уг хуульд заасны дагуу галын аюулгүй байдалд тавих шаардлагуудыг хангах болон ажилчдыг эрүүл мэндийн үзлэг, ажлын тусгай хувцас, хамгаалах хэрэгслээр хангах, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн болон мэргэжлийн сургалтыг зохион байгуулах ёстой. Мөн хөдөлмөрийн аюулгүй байдлыг хангах, хөдөлмөрийн нөхцөлийг сайжруулах, хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх, хяналт тавих үүргийг аж ахуйн нэгж, байгууллагын захирал /эзэн/, ажил олгогч шууд хариуцах ба үйлдвэрлэлийн явцад бий болсон хими, физик, биологийн хүчин зүйл нь ажлын байрны хөдөлмөрийн эрүүл ахуй, байгаль орчинд сөрөг нөлөөлөл үзүүлэхгүй байх нөхцөлийг бүрдүүлэх, техник, зохион байгуулалтын арга хэмжээ авах, хөдөлмөр эрхлэлтийн явцад гарч болзошгүй осол, бэртэл, өвчлөлөөс ажилтныг хамгаалах хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн менежмент нэвтрүүлэх, ажлын байрны хөдөлмөрийн нөхцөлийн үнэлгээ гаргуулах ёстой.	28 дугаар зүйл. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн талаар ажил олгогчийн эрх, үүрэг

Стандарт, норм, норматив

№	Дугаар	Нэр
1	MNS 5916:2008	Байгаль орчин. Газар шорооны ажлын үеийн үржил шимт хөрсний хуулалт, хадгалалт Техникийн шаардлага
2	MNS 5918:2023	Байгаль орчин. Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах. Техникийн шаардлага
3	MNS 5885:2008	Агаар бохирдуулагч бодисын хүлцэх хэм хэмжээ
4	MNS 4585:2016	Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага
5	MNS 5850:2019	Хөрс бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
6	MNS4943-2011	Усны чанар, хаягдал бохир ус
7	MNS 3342:1982	Байгаль орчны хамгаалал. Усан мандал. Газар доорх усыг бохирдлоос хамгаалах. Ерөнхий шаардлага
8	MNS 0900:2018	Ундны усны эрүүл ахуйн шаардлага, түүнд тавих хяналт
9	MNS 3298:1991	Байгаль хамгаалал. Хөрс шинжилгээнд дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлагууд
10	MNS ISO 226 : 2003	Дуу чимээ – хэвийн норм- түвшний хэмжээ
11	MNS 5342:2007	Автомашинны зогсоол, ангилал. ерөнхий шаардлага
12	MNS 0017-0-0-06:1979	Байгаль орчны хамгааллын стандартын систем. Үндсэн дүрэм

НЭГ. ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

1.1. Төслийн товч танилцуулга

“Сэрвэнгийн хайлуур жоншыг ил болон далд аргаар ашиглах” төсөл

Төслийн зорилго: Сэрвэнгийн хайлуур жоншны ордыг ашиглах төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсэгт учруулах сөрөг нөлөөг буруулах арга хэмжээг авч, илэрсэн зөрчлийг арилгах, холбогдох хууль журмын хэрэгжилтийг хангах, орон нутгийн хөгжилд хувь нэмрээ оруулах, ажилчдыг аюулгүй тав тухтай орчинд ажиллах нөхцөл бололцоогоор хангаж ажиллана.

Хүснэгт 1. Төсөл хэрэгжүүлэгчийн товч мэдээлэл

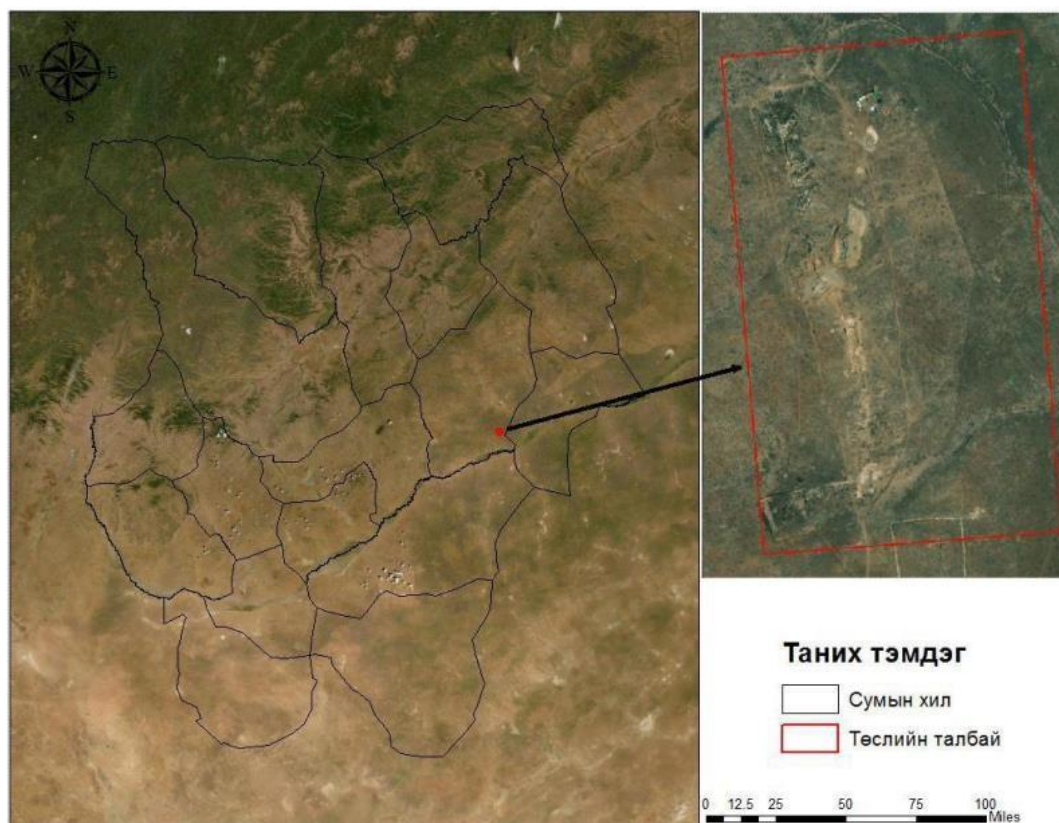
Төсөл хэрэгжүүлэгчийн нэр	“Биг могул гранд” ХХК
Регистерийн дугаар	6191142
Улсын бүртгэлийн дугаар	9011652061
ААН-ийн үйл ажиллагааны чиглэл	Уул уурхай
Тусгай зөвшөөрлийн дугаар	MV-10434
ААН-ийн хаяг	Улаанбаатар хот, СБД, 4-р хороо, Центрүүм оффис, 4 давхар, 401 тоот
Холбогдох мэргэжилтний нэр, утас, цахим шуудангын хаяг	Байгаль орчны мэргэжилтэн Г.Бадамгарав, 80821128, gbadmaa1128@gmail.com
Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайлантай холбоотой мэдээлэл	
Төслийн БОННУ-ний тайланг “Тээм Смайл” ХХК боловсруулж 2025 оны 08-р сарын 14-ний өдөр “Байгаль орчин уур амьсгалын яам”-аар батлуулсан байна.	

1.2. Төслийн талбайн газарзүйн байршил

MV-10434 тоот тусгай зөвшөөрлийн дугаартай “Сэрвэн” нэртэй хайлуур жоншны орд нь засаг захиргааны хувьд Хэнтий аймгийн Батноров сумын Идэрмэг 5-р багийн нутаг дэвсгэрт харьяалагдах бөгөөд Батноров сумын төвөөс зүүн урагш 27 км, Улаанбаатар хотоос зүүн тийш 237 км, Бэрх тосгоноос хотоос зүүн урагш 33 км зайд тус тус оршино.

Хүснэгт 5. Төслийн талбайн солбицол

№	Уртраг	Өргөрөг
1.	111° 35' 35.98"	47° 42' 9.77"
2.	111° 35' 11.98"	47° 42' 9.77"
3.	111° 35' 11.98"	47° 42' 36.77"
4.	111° 35' 35.98"	47° 42' 36.77"

Зураг 1. Төслийн талбайн байршил

1.3. “Сэрвэн” нэртэй хайлуур жоншны орд ашиглалтын товч мэдээлэл *Ордын нөөц.*

Сэрвэн хайлуур жоншны ордод 2007 онд гүйцэтгэсэн хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайлангаар бодитой (В) зэрэглэлээр 46.68%-ийн дундаж агуулгатай 370.3 мян.тн хүдрийн нөөц тогтоогдож Монгол улсын ашигт малтмалын нөөцийн нэгдсэн тоо бүртгэлд бүртгүүлсэн байна.

Ашиглалтын систем

2024 оны батлагдсан Үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусгагдсаны дагуу өмнөх хүдрийн биетийн гаршаас илээр олборлон, зарим хэсэгт буцаан дүүргэсэн хэсгийг далд уурхайн таазыг тодорхойлох, цэвэрлэх зорилгоор +1135 түвшин хүртэл ил аргаар автотээвэртэй, гадаад овоолготой, үлдсэн хэсгийг далд аргаар хүдэр хоршоолон нураах ашиглалтын системээр ашиглана гэж тусгасан.

Уулын ажлын горим

Ил уурхайн уулын ажил нь жилд 4-5 сард явагдана. Үйлдвэрлэлийн үндсэн процессууд нь тасралтгүй 7 хоног, өдөрт 1 ээлжээр 10 цагаар явагдана.

Далд уурхай нь жилийн турш тасралтгүй горимоор ажиллана. Ээлжийн үргэлжлэх хугацааг хөдөлмөр хамгааллын аюулгүй ажиллагааны дүрмийн дагуу гүний уурхайн ажилчдад 7 цагаар, газрын дээрх ажилчдад 8 цагаар явагдана.

2025 оны Уулын ажлын төлөвлөгөөнд тооцсоноор далд уурхайн жилд ажиллах бодит хугацаа 300 хоног байна.

1.4. Төслийн дэд бүтэц.

1.4.1. Усан хангамж.

Төслийн хүрээнд дараах зориулалтаар ус ашиглана. Үүнд:

- Ажиллагсдын унд ахуй,
- Баяжуулах үйлдвэр,
- Зам, талбайн усалгаа, чийгшүүлэлт

Унд ахуйн хэрэглээнд ашиглах усны хэрэгцээг төсөл хэрэгжих талбайд байрлах гүний худгаас, зам талбайн тоосжилт дарах болон нөхөн сэргээлт, ногоон байгууламжийн усалгаанд шаардлагатай усны хэрэгцээг уурхайн үйл ажиллагааны явцад шүүрэн орж ирэх шүүрлийн усаар хангана.

Хүснэгт 2. Унд ахуйн хэрэглээнд ашиглах гүний худгийн солбицол.

Д/д	Өргөрөг			Уртраг			Ундарга (л/с)
	Градус	Минут	Секунд	Градус	Минут	Секунд	1.0
1.	47	42	34.20	111	35	23.90	

❖ Ахуйн хэрэглээнд ашиглах усны тооцоо

2025 оны уулын ажлын төлөвлөгөөнд тооцсоноор тайлант онд далд уурхай нь нийт 300 хоног ажиллана.

Уурхайн хэмжээнд хоёр ээлжээр нийт 40 хүн ажиллах бөгөөд нэг хүний хоногт ашиглах усны хэмжээг Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайдын А/301 дугаартай тушаалын хавсралтаар баталсан нэг хүний хоногт ашиглах усны норм буюу 150 л-ээр тооцлоо.

Хүснэгт 3. Унд ахуйн зориулалтаар ашиглах усны тооцоо.

Хүний тоо	Нэг хүний хоногт ашиглах усны хэмжээ, л	Нийт ажиллах хугацаа	Хоногт ашиглах усны хэмжээ, м ³	Жилд ашиглах усны хэмжээ, м ³
40	150	300 хоног	6	1,800.0 м ³

❖ Ногоон байгууламжийн усалгаа

“Тэр бум мод” үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд 2024 онд уурхайн кемпийн гадна 500 ширхэг улиас мод тарьсан байгаа бөгөөд 2025 оны хавар уурхайн кемпийн хашаан дотор нийт 500 ширхэг мод суулгацаар тарихаар төлөвлөсөн.

бүс нутгийн уур амьсгалын онцлогоос хамааруулан модны тариалалтыг хавар 05 дугаар сарын дунд үеэр хийхээр төлөвлөж байна.

Мод усалгааг тухайн модны онцлогт тохируулан урьдчилан төлөвлөсөн хуваарийн дагуу хийх бөгөөд шаардлагатай усны хэрэглээг уурхайн ухлагад шүүрэн орж ирэх шүүрлийн усаар, шүүрлийн ус соруулах ажил хийгдээгүй үед уурхайн унд ахуйд ашиглаж буй гүний худгаас хангана.

Ногоон байгууламжийн усалгаанд ашигласан усны хэрэглээг Монгол улсын Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайдын А/301 дугаартай тушаалын 11-р хавсралтаар баталсан нэг ширхэг суулгац услах усны норм /40 л/-оор тооцлоо.

Хүснэгт 4. Ногоон байгууламжын усалгаанд ашиглах усны хэмжээ

Модны тоо	Усалгааны норм, л	05-р сарын 15-аас 09-р сарын 30 хүртэл	Нэг удаа услахад ашиглах усны хэмжээ, м3	Нийт ашиглах усны хэмжээ, м3
1000	40	36 өдөр	40	1,440

Цахилгаан хангамж.

Сэрвэн уурхай нь төвийн эрчим хүчнээс алс зайд оршдог тул уурхайн шаардлагатай эрчим хүчийг Дизель – Станц буюу дизель цахилгаан үүсгэврээр хангаж байна.

БНХАУ-д үйлдвэрлэсэн STF-650-1-4 маркын 630 кВт чадалтай 2 ширхэг дизель генератор сонгосон.

Зам харилцаа.

Зам харилцаа харьцангуй сайн хөгжсөн бүсэд байрлана. УБ-Хэнтий аймгийн төв, Хэнтий аймаг-Батноров сум хүртэл аспалтан замаар холбогдсон.

Батноров сумаас Сэрвэн уурхай хүртэл 25 км ердийн шороон замаар явдаг.

Уурхайн барилга, байгууламж

Уурхайн барилга байгууламжид захиргааны байр, ажилчдын болон хоолны байр, агуулах-засварын байр багтана.

ХОЁР. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИХ БҮС НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ХУРААНГУЙ

Гадаргын болон газрын гүний ус.

“Сэрвэн” нэртэй жоншны ордыг ашиглах төслийн талбай нь Монгол орны усны сав газрын ангиллаар Хэрлэн голын сав газарт харьяалагдах бөгөөд усны тухай хуульд заасны дагуу тухайн жилийн ус ашиглах боломжит нөөцийн дүгнэлт болон ус ашиглах гэрээг тус сав газрын захиргаатай байгуулан хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

Хэрлэн голын сав газар нь Монгол орны зүүн хэсэгт, эдийн засгийн Төв, Зүүн бүсэд, Говьсүмбэр, Дорнод, Дорноговь, Хэнтий, Төв, Сүхбаатар зэрэг хэд хэдэн аймгийн нутгийг дамнан оршино.

Төсөл хэрэгжих талбайн орчимд гадаргын ус байхгүй бөгөөд төслийн үйл ажиллагаанд шаардагдах усны хэрэгцээг газрын гүний усаар хангана.

Хэрлэн голын сав газарт газрын доорх ус нь ихэнхдээ эрдэсжилт, хатуулаг багатай цэнгэг найрлагатай байдаг. Хэрлэн голын сав газрын эхэн хэсэгт 43 сая м³ /жил, дунд хэсэгт 621 сая м³ /жил, адаг хэсэгт 57 сая м³ /жил ашиглалтын баримжаат газрын доорх усны нөөц тус тус тархсан байна.

Уур амьсгал

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутаг дэвсгэр нь уур амьсгалын хувьд чийглэгдүү ширүүн мужид хамаарагдах бөгөөд жилд унах хур тунадасны хэмжээ 200-300 мм.

Жилд орох хур тунадасны дийлэнх хувь нь дулаан улиралд буюу 4-9 дүгээр сарын хооронд орно.

Агаарын температурын дундаж хэмжээ өвлийн сард -20.6⁰С, зуны сард +19.4⁰С, жилийн дундаж салхины хурд 3-4 м/с.

Ургамал, амьтны аймаг

Хэнтий аймгийн Батноров сумын нутаг дэвсгэрт хамаарч байгаа бөгөөд энэ хэсгийн район нь ургамал газарзүйн мужлалаар Дундад халхын хуурай хээрийн тойрогт багтана. Энэ тойрогт Хангайн нуруунаас зүүн тийш, Төв Монголын боржин чулуутай цохио, толгод, бэсрэг уулс бүхий ухаа гүвээрхэг тэгшивтэр нутгууд хамаарна. Тойргийн хэмжээнд нийт 791 зүйлтэй бөгөөд ургамлын аймгийн хувьд биеэ даасан өвөрмөц онцлог багатай, хэд хэдэн тойргийн шилжих зааг дээр байрлах тул Төв Азийн Монгол хошуу болоод Дагуурын хээрийн, зарим нь цөлөрхөг хээрийн, бас умардын уулсын элементүүд ч оролцоно (*Монгол орны гуурст ургамлын тархалтын өнөөгийн төлөв байдал. М.Ургамал, Ж.Магсар, 2017 он.*).

Батноров сумын нутгийн хойд уулархаг хэсгээр хус, бургас, улиас, яргай, хайлаас, гацуур гэх мэт жижиг ой төгөлтэй, нохойн хошуу, дэгд, тарваган шийр, цөс өвс, таван салаа, сөд, бамбайн үндэс зэрэг эмийн ургамал, уулын хээрийн хярганы хиагт, үетэй хялганат, шивээт хялгана, түнхлээ, хиаг, саман ерхөг, цэцэгт дааган сүүл гэх мэт бэлчээрийн ургамлууд зонхилно.

Амьтны аймаг.

Батноров сумын нутагт монгол тарвага, бор гөрөөс, цагаан зээр, саарал чоно, үнэг, хярс, шилүүс, мануул, дорго, туулай, чандага, өмхий хүрэн, зурам зэрэг амьтад элбэг тохиолдоно.

Монгол орны шувуудын зүйлээс тус нутагт тогоруу, хун, галуу, нугас, ангир зэрэг усны шувууд, шар шувуу, шонхор, тас, сар, хур сойр, ятуу, болжмор, хэрээ, хараацай шувууд нутагладаг байна.

ГУРАВ. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

3.1. Агаарын чанарт учруулах сөрөг нөлөөлөл

Тоосны бохирдол.

Хөрс хуулах, ашигт малтмал олборлох, тээвэрлэх ажлын үед, гадаад болон дотоод овоолго, эвдэрсэн газрын сул шороо салхинд хийсэн тухайн орчинд тоосжилт үүснэ.

Хорт хийн бохирдол.

Уурхайд ашиглагдаж байгаа тээврийн хэрэгслийн хөдөлгүүрээс ялгарах угаарын хий (CO), азотын дутуу исэл (N₂O), хүхэрлэг хий (SO₂) зэрэг хорт хий нь тухайн орчны агаарын чанарт нөлөөлнө.

3.2. Газрын гадарга болон хөрсөн бүрхэвчид учруулах сөрөг нөлөөлөл

Газрын эвдрэл.

Уурхайн ашигт малтмал олборлох малталтын талбай, хөрсний овоолго үүсгэх хэсэг, гадаад болон дотоод тээврийн зам, уурхайн барилга байгууламж зэргийг барьж байгуулах, ашиглах явцад газрын гадарга, хөрсөн бүрхэвч эвдэрч байгалийн унаган төрхөө алдана.

3.3. Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

Уурхайн үйл ажиллагааны явцад карьер болон овоолгууд, дэд бүтцийн барилга байгууламжуудыг барих, ашиглах үед тухайн орчны ургамлан бүрхэвч хөрстэй цуг хуулагдан устана. Мөн замын тоос, шороо, авто машины хөдөлгүүрээс ялгарах хорт хий зэргээр эргэн тойрны ургамлан нөмрөг дарагдах, бохирдох, тухайн орчны ургамлын өсөлт удаашрах, төрөл зүйлийн тоо буурах, өөрчлөгдөх эрсдэлтэй.

3.4. Амьтны аймагт учруулах сөрөг нөлөөлөл

Тухайн бүс нутгийн хөхтөн амьтдын тархац нутаг хумигдах, тоо толгой буурах, хүн, машин техникийн хөдөлгөөн, дуу чимээ, гэрэл зэргээс амьтад дайжих г.м амьтны аймагт шууд биш ч дам байдлаар сөрөг нөлөө үзүүлнэ.

3.5. Газрын гадарга болон гүний усанд учруулах сөрөг нөлөөлөл

Төслийн үйл ажиллагааны явцад ажилчдын унд ахуйн хэрэглээ, ногоон байгууламжын усалгаа, зам талбайн тоосжилт дарах зорилгоор ус ашиглана.

Ажилчдын унд ахуйн хэрэглээний усыг өөрийн ашиглалтын талбайд гаргасан гүний худгаас хангах бөгөөд ногоон байгууламжын усалгаа болон зам талбайн тоосжилт дарахад шаардлагатай усыг уурхайн карьерт үүссэн шүүрлийн усаар хангана.

Уурайн В-2 блокод үүссэн шүүрлийн усыг зумпын аргаар соруулж байгальд задгай байдлаар шингээдэг.

Төслийн БОННУ-ний тайланд уурхайд орж ирэх шүүрлийн усны хэмжээг ашиглалтын жилээс хамааруулан эхний жилд 1,598.7 м³/хон, 2 дахь жилд 1385.6 м³/хон, 3 дахь жилд 1021.5 м³/хон, 4 дэх жилд 799 м³/хон, 5 дахь жилд 532.6 м³/хон байхаар тооцсон байна.

Одоогоор төслийн гидрогеологийн нарийвчилсан судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэж байгаа бөгөөд тус судалгааны ажлын үр дүнгээр уурхайд орж ирэх шүүрлийн усны бодит хэмжээ тодорхой болно гэж үзэж байна.

Шүүрлийн ус шавхан зайлуулах үйл ажиллагааны улмаас тухайн орчны гадаргын болон хөрсний усны түвшин буурч, нөөц багасах эрсдэлтэй.

3.6. Төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэх хог хаягдал орчны эрүүл ахуйд сөргөөр нөлөөлөх.

Төслийн үйл ажиллагаанаас дараах таван төрлийн хог хаягдал үүснэ.

Хүснэгт 6. Үүсэх хог хаягдлын төрөл

Үүсэх хог хаягдлын төрөл	Хог хаягдлын ангиллаар
Ахуйн хэрэглээний хатуу хог хаягдал	Энгийн хог хаягдал
Ахуйн хэрэглээний шингэн хог хаягдал	Энгийн хог хаягдал
Засварын талбайгаас үүсэх хатуу хог хаягдал	Барилгын материалын хаягдал
Үнсний хаягдал	Энгийн хог хаягдал
Ашигласан тос тосолгооны материалын хаягдал	Аюултай хог хаягдал

- Хог хаягдлыг ил задгай хаях,
- Шаардлага хангаагүй хогийн саванд хадгалах,
- Дулааны улиралд хог хаягдлыг хэт удаан хадгалах,

- ✚ Засварын талбайд үүсэх төмрийн хаягдлыг төвлөрсөн нэг цэгт байрлуухгүй байх,
- ✚ Ашигласан тос тосолгооны материал хөрсөнд асгарч алдагдсан тохиолдолд хариу арга хэмжээ авахгүй байх,
- ✚ Ахуйн хэрэглээнээс үүссэн шингэн хог хаягдлыг ил асгах, хөрсөнд нэвчүүлэн зайлуулах нь орчны агаар, хөрсний шимт чанар, хар хустын голын усны чанар, урсац зэрэгт сөргөөр нөлөөлнө.

3.7. Нийгэм эдийн засагт учруулах эерэг болон сөрөг нөлөөлөл

Уурхайн үйл ажиллагааны туршид Батноров сумын иргэд болон нөлөөллийн бүсийн иргэдийн амьдралын хэв маяг, эрүүл мэндэд шууд болон дам байдлаар эерэг болон сөрөг нөлөө үзүүлж болзошгүй.

Төсөл хэрэгжсэнээр улс болон орон нутгийн төсвийн орлого нэмэгдэх, ажлын байр бий болох, ядуурлыг бууруулах зэргээр нийгэм эдийн засагт эерэг нөлөө үзүүлнэ.

ДӨРӨВ. 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө (БОМТ) нь төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх, төслийн талбайн орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэх үндсэн зорилго бүхий эрхзүйн баримт бичиг юм.

БОАЖЯ нь төслийн БОМТ-г батлан төсөл хэрэгжүүлэх зөвшөөрлийг олгох, жил бүрийн хэрэгжилтийн тайланг хянаж дараа жилийн төлөвлөгөөг батлах замаар уг төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг тогтмол хянана. Мөн БОМТ-ний хэрэгжилтэд сумын байгаль хамгаалагч, байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч, Засаг дарга, БОАЖЯ болон байгаль орчны төрийн бус байгууллага хяналт тавих эрхтэй.

БОМТ нь доорх үндсэн 2 хэсгээс бүрдэнэ. Үүнд:

- Төслийн шууд ба шууд бус сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах үйл ажиллагааг тусгасан байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө,
- Төслийн байгаль хамгаалах төлөвлөгөөнд тусгагдсан арга хэмжээ хэрхэн үр дүнтэй болсон эсэх, шаардлагатай үед нэмэлт арга хэмжээ авах зорилгоор төслийн үргэлжлэх бүх л хугацааны турш хэрэгжүүлэх орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрөөс бүрдэнэ.

Хүснэгт 7. 2025 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал

№	Байгаль хамгаалах төлөвлөгөө	Зардал, мян.төг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	5 750.0
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	7 096.0
3	Дүйцүүлэн хамгааллын төлөвлөгөө	1 600.0
4	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох төлөвлөгөө	-
5	Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө	-
6	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	1 000.0
7	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	1 000.0
8	Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	800.0
9	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	674.0
8	Нийт зардал	17 920.0

4.1. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах буууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөл-лийн хамрах хүрээ	Хэрэгжүүлэх давтамж	Нэгжийн зардал	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг, стандарт аргачлал
Агаарт орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, багасгах урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө								
1.	Уурхайн олборлолт болон тээврийн хэрэгслүүдийн үйл ажиллагаанаас гарч болох тоосжилтын эх үүсвэрүүд: - Уурхайд олборлолт ын үеийн	Уурхайд орж гарах машин, ачилт буулгалтын цаг хугацаа, хоорондын зайг тоосны сарнилттай уялдуулан оновчтой байлгах тооцоог хийж мөрдөж ажиллах	Үйл ажиллагаа ны турш	Үйл ажиллагааны хүрээнд тогтмол	Үйл ажиллагааны зардлаар	2025 онд	- Агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэмжээ MNS5885:2008	
2.	хөрс олборлолт, овоолго хийх газар шорооны ажил, - Уурхайн үйл ажиллагаа	Агаарын тоосжилтын хэмжилтийг тогтмол хийж бүртгэл хөтлөх агаарын чанарын стандартад заасан хүлцэх	Үйл ажиллагаа ны турш	Үйл ажиллагааны турш тогтмол	1.000.0	2025 онд		

	нд ашиглаж буй тээврийн хөдөлгөөн, тээвэрлэлт	агууламжаас хэтэрсэн тохиолдолд шаардлагатай арга хэмжээг авах					
3.	энд явж буй машинууд аас ялгарах хорт бодисууда ар орчны агаар бохирдох тэсэлгээни й ажлын үед үүсэх тоосжилт	Хүнд машин механизмын утааны хэмжээг стандартын шаардлага хангах хэмжээнд байлгах, үзлэг шалгалтыг хийх засвар үйлчилгээг тогтмол хийх	Үйл ажиллагаа ны турш	Үйл ажиллагааны турш тогтмол	500.0	2025 онд	
4.	Ажиллагсад болон нутгийн иргэдийн эрүүл мэндэд нөлөөлөх	Уурхайн ажиллагсдад тоосноос хамгаалах хушуувч, амны маск, хүнсний нэмэлт бүтээгдэхүүнээр ажилчдыг хангах сургалт явуулах	Тоосжилт ихээр үүсэх орчинд ажиллаж буй ажилчдад тогтмол	Үйл ажиллагааны турш тогтмол	ХАБЭА-н зардлаар	2025 онд	
5.		Уурхайн орчинд тоосжилтын хэмжилт	Дотоод тээврийн зам, шимт	Үйл ажиллагааны турш тогтмол	650.0	2025 онд	

		тогтмол хийх (PM2.5, 10)	хөрсний овоолго, кемп, карьерын орчимд, салхины чиглэлийн дагуу тогтмол				
Хөрсөн бүрхэвч, ургамлан нөмрөгийн нөлөөллийг бууруулах менежментийн төлөвлөгөө							
6.	Орд ашиглалтын явцад хөрсний бүтэц найрлагад өөрчлөлт орох, хог хаягдал, тоосжилтоос бохирдол үүсгэх, хүнд даацын машин механизмууд олон салаа зам	Шимт хөрсийг овоолго үүсгэн хадгалах	Бүхий л газар шорооны ажлын үед	Газар шорооны ажлын эхний шатанд тогтмол	Үйл ажиллагааны зардлаар	2025 онд	Газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт MNS 5916:2008
7.		Уурхайн орчны замыг стандартын дагуу тавих, тэмдэгжүүлэх ажил хийх олон салаа зам гаргахаас сэргийлэх	Уурхайн дотоод тээврийн зам дагуу	Үйл ажиллагааны туршид	Үйл ажиллагааны зардлаар		

8.	гаргаж хөрс болон ургамлыг гэмтээх.	Барилга байгууламж, ажилчдын хотхоны гадна талбайд ногоон байгууламж бий болгох зорилгоор мод сөөг тарьж ургуулах	Уурхайн кемпийн гадна талбайд	Нөхөн сэргээлтийн ажлын төлөвлөгөөнд тусгасны дагуу тухайн жилд	Үйл ажиллагааны зардлаар	2025 онд	
9.		Хөрс бохирдуулагч нүхэн жорлонг булж эко 00 байгуулах	Уурхайн кемпийн гадна	-	Үйл ажиллагааны зардлаар	2025 онд	
10.	Шатах тослох материалын хог хаягдал, шатахуун асгарах зэрэг болзошгүй осол аваараас үүдэн хөрсөн бүрхэвчийг бохирдуулах	Хөрсний бохирдол үүсэхээс сэргийлэх болон олон салаа зам гаргахгүй байх талаар жолооч операторуудад сургалт явуулах	Уурхайн нийт ажилчдад	-	Үйл ажиллагааны зардлаар	2025 онд	
11.		Хөрсний овоолго болон шимт хөрсний овоолгыг УАТ-нд заасны дагуу үүсгэх	Уурхайн олборлолтын явцад үүсэх шимт хөрсний	-	Үйл ажиллагааны зардлаар	2025 онд	

			хэмжээгээр				
12.		Хог хаягдлыг ил задгай шатаахгүй байх, уурхайн кемпийн гадна тохижуулсан хог хаягдал түр хадгалах цэгт байрлуулсан хогийн сав дүүрсэн үед хог хаягдлыг сумын хогийн цэгт хүргэх, фото зургаар баталгаажуулж бүртгэл хөтлөх	Төслийн хүрээнд	-	Үйл ажиллагааны зардлаар	2025 онд	
Усны нөөц, чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах багасгах урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний төлөвлөгөө							
13.	Гүний усыг ашигласнаар усны нөөц хомсдох, усны бохирдол, шатах тослох материалыг алдсанаар	Тухайн жилийн ус ашиглалтын тайлан мэдээг холбогдох мэргэжлийн байгууллагад хүргүүлэх	-	Тухайн жилийн эцэст	Үйл ажиллагааны зардлаар	2025 оны 12-р сард	- Усны тухай хууль - Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль - Хүрээлэн буй орчин. Эрүүл мэндийг хамгаалах.

	газрын доорх ус бохирдох	Шүүрлийн усыг татан зайлуулж хөв цөөрөм байгуулах талаар усны мэргэжлийн байгууллага эсвэл мэргэжилтэнтэй хамтран судалгаа хийх, боломжит нөхцөлийг судлах	Төслийн хүрээнд	Тухайн жилд	3,000.0	2025 онд	Аюулгүй байдал. MNS 0900: 2018
Дуу чимээ							
14.	Нутгийн иргэдийн амгалан тайван байдлыг алдагдуулах	Олборлолтын ажлыг өдрийн цагаар гүйцэтгэх	-	Үйл ажиллагааны туршид	Үйл ажиллагааны зардлаар	2025 онд	MNS ISO 226:2003 дуу чимээ- хэвийн норм, түвшний хэмжээ
		Дуу шуугианы хэмжилт (2 цэгт дууны түвшин хэмжигч NL-04 багажаар) хийж, дуу, шуугиан бүхий машин механизмын ашиглалтыг оновчтой	-	Үйл ажиллагааны турш	ОХШХ-т зардлыг тусгав.	2025 онд	

		төлөвлөх, үр ашиггүй ашиглалтыг багасгах					
Амьтан, ургамалд учруулах сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ							
15.	Төслийн талбайн ойр орчмын амьтдын амьдрах орчинд сөргөөр нөлөөлөх	Уурхайн эдэлбэрээс бусад эрүүл талбайд газар ухаж, амьтдын үүр нүх сүйтгэхгүй байх	Төслийн хэмжээнд	Үйл ажиллагааны туршид	Үйл ажиллагааны зардлаар	2025 онд	“Амьтны тухай” хууль, “Байгаль хамгаалах” тухай хууль
16.	Хог хаягдлыг эмх замбараагүй хаяснаас болж амьтдын амьдрах орчин доройтох, бохирдох, халдварт өвчин үүсэх, тархах эрсдэлтэй	Хог хаягдлын ангилан ялгаж, тогтмол хугацаанд зайлуулах, хогийн цэгийг халдваргүйжүүлэх арга хэмжээ авах	Төслийн хэмжээнд	Үйл ажиллагааны туршид	600.0	2025 онд	
Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний нийт зардал – 5,750.0							

4.2. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх буруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	Хэмжих нэгж	Тоо ширхэг	Нэгжийн зардал	Нийт зардал	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
				мян.төг			
Уурхайн ашиглалт явуулсан талбай байгалийн унаган төрхөө алдаж элгэдэх, эвдрэлд өртөх	Ашиглалт явуулж дууссан талбайд дотоод овоолгоор нөхөн дүүргэлт хийж, хэлбэршүүлэлт, нягтруулалт хийх	га	1	1,500.0		Олборлолтын үйл ажиллагаатай зэрэгцүүлэн хийнэ.	MNS 5916:2008 Газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт - MNS 5917:2008 Уул
	Техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбайг үржил шимт хөрсөөр хучих	га	1	1,500.0		Техникийн нөхөн сэргээлт бүрэн хийгдэж дууссаны дараа хийнэ.	уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт. Техникийн
	Ашиглалтын талбайд хуучин үүссэн байсан эвдэрсэн талбайд дүүргэлт хийж хэдбэршүүлэн орон нутагт хүлээлгэж өгөх	га	0.4	ҮАЗ	ҮАЗ	2025 оны намар	ерөнхий шаардлага - MNS 5918:2008 Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах,

Биологийн нөхөн сэргээлт	Техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбайд орон нутгийн онцлогт тохирсон олон наст ургамал тарих.	га	1	3,000.0		Үржил шимт хөрс тараах ажлыг дууссаны дараа эхлүүлнэ.	техникийн шаардлага - “Уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдрэлд орсон газарт техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийх аргачлал” (БОНХАЖ-ын сайдын
“Тэр бум мод” үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд уурхайн орчимд мод тарих	Уурхайн кемпийн гадна талбайд мод тарих	ш	500	1,096.0		2025 оны хавар 05-р сарын дунд үед	2015 оны А-138 дугаар тушаал)

4.3. Дүйцүүлэн хамгааллын төлөвлөгөө

Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх буруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	Хэмжих нэгж	Тоо ширхэг	Нэгжийн зардал	Нийт зардал	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
	Батноров сумын мод үржүүлгийн талбайд нутаг орны байгаль цаг уурт тохирсон мод тарьж сум орон нутагт хүлээлгэн өгөх	ш	200	200 ш*8.0 мян.төг	1,600.0 мян.төг	2025 оны хавар	- Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль - Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль
	Багийн иргэд, нөлөөллийн бүсийн малчин айл өрхийн саналыг харгалзан хөрзөн түрж өгөх	-	-	ҮАЗ	ҮАЗ	2025 оны хавар	- Усны тухай хууль - Амьтны тухай хууль
Дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөөний нийт зардал 1,600.0 мян.төг							

4.4. Нүүлгэн шилжүүлэх нөхөн олговор олгох төлөвлөгөө

Төслийн хүрээнд нүүлгэн шилжүүлэх үйл ажиллагаа хийгдэхгүй тул БОМТ-нд нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээ тусгагдаагүй болно.

4.5. Түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Уурхайн ашиглалтын үйл явцад түүх соёлын дурсгалт зүйлс олдвол уурхайн үйл ажиллагааг түр зогсоон зохих байгууллагад мэдэгдэж, түүх соёлын дурсгалт зүйлсийг хамгаалах ажлыг зохион байгуулах болно.

4.6. Осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөө

Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх буруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	Хэмжих нэгж	Тоо ширхэг	Нэгжийн зардал	Нийт зардал	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
1. Байгалийн үзэгдлээс үүсч болзошгүй осол эрсдэл							
Эрчимтэй орсон хур тунадасны нөлөөгөөр гэнэтийн үер үүсэх, улмаар уурхайн карьер усанд автах, үүнээс шалтгаалан уурхайн хэвийн үйл ажиллагаа зогсох, дэд бүтэц, барилга байгууламж үерт автан эвдэрч сүйдэх, карьерын хана, далан нурах, уурхайн эдэлбэр орчмын хөрс элэгдэх,	Ажилчдад эмнэлгийн анхны тусламж үзүүлэх чадварыг эзэмшүүлэх	-	-	ҮАЗ	ҮАЗ	2025 он	
	Галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх талаар сургалт мэргэжлийн байгууллагатай хамтран зохион байгуулах,	-	1 удаа	1,000.0	1,000.0	2025 оны намар	Галын аюулгүй байдлын тухай хууль
	Уурхайн барилга байгууламж бүрт галын хор байрлуулж хэвийн ажиллагааг тогтмол хянаж бүртгэдэг байх	ш	-	ҮАЗ	ҮАЗ	2025 онд уурхай үйл ажиллагаа явуулж байгаа хугацаанд	

хүний амь нас эрсдэж болзошгүй. Хүчтэй үер нь хөрсний нуралт, гулсалтыг үүсгэх магадлалтай							
2. Үйл ажиллагааны буюу ил уурхай, баяжуулах үйлдвэр, хүний буруутай үйлдлээс үүсч болзошгүй осол, аюул							
Техник тоног төхөөрөмжийн осол аваар гарснаар хүний эрүүл мэнд, амь нас эрсдэх, техник хэрэгсэл эвдрэх, гэмтэх	Ажилчдыг эрүүл мэндийн үзлэгт жил бүр тогтмол хамруулах. Ажлын онцлогоос хамааруулан хувь хүний хамгаалалтын хэрэгслээр тогтмол хангах, хордлого тайлах хүнс, бэлдмэлээр хангаж байх	-	Уурхайд ашиглаж байгаа техник бүрийн тоогоор	ҮАЗ	ҮАЗ	2025 он	
	Ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас, хэрэгслээр хангах	ш	Нийт ажилчдад	ҮАЗ	ҮАЗ	2025 он	
	Ажлын байр, гал тогоонд эмнэлгийн анхан тусламж эмийн сан Байрлуулах	ш	2	ҮАЗ	ҮАЗ	2025 он	
Осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал 1,000.0 мян.төг							

4.7. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

Хог хаягдлын төрөл	Урьдчилан сэргийлэх буруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	Хэмжих нэгж	Тоо ширхэг	Нэгжийн зардал	Нийт зардал	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
Хатуу хог хаягдал	Төслийн талбайд үүссэн бүх хатуу хог хаягдлыг цуглуулж сумын хог хаягдлын нэгдсэн цэгт хүргэх	Төслийн хэмжээнд	кг	-	Орон нутагтай байгуулсан хогны гэрээнд тусгасан зардлаар	2025 онд	-Хог хаягдлын тухай хууль -Энгийн хог хаягдлыг ангилах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах, устгах, булшлах үйл ажиллагаанд тавигдах ерөнхий шаардлага -Ахуйн хог хаягдлын тээвэрлэлт. Ангилал. Ерөнхий шаардлага. MNS 5344:2011
	Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгах тухай нийт ажилчдад сургалт орох	Хүний тоогоор	Уурхайн нийт ажилчдад	ҮАЗ		2025 онд уурхайн үйл ажиллагаа эхлэх үед	
	Хог хаягдал түр хадгалах цэгийн талбайг нэвчилт явагдахааргүй, ирмэг хөвөө бүхий цементэн суурьтай болгон тохижуулах	Төслийн хэмжээнд	м3	1,000.0	1,000.0	2025 онд	

Шингэн хог хаягдал	Бохир ус цугларуулах цооногийг бохир ус хөрсөнд нэвчихээргүй байдлаар шийдэх, Ахуйн бохир ус соруулах гэрээг мэргэжлийн байгууллагатай байгуулах	тн	-	ҮАЗ	ҮАЗ	2025 онд	
Аюултай хог хаягдал	Ашигласан тос тосолгооны материалыг дахин боловсруулах үйлдвэрт нийлүүлэх, гэрээ байгуулах	-	-	ҮАЗ	ҮАЗ	2025 онд	
	Хөрс шатах тослох материалаар бохирдсон тохиолдолд бохирдсон хэсгийг ялган авч саармагжуулах арга хэмжээ авах	-	-	ҮАЗ	ҮАЗ	2025 онд	
Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал 1,000.0 мян.төг							

4.8. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Тоо ширэг	Нэгжсийн зардал	Нийт зардал	Хэрэгжүүлэх хугацаа давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг
---------------------------------	---	-------------------------------	-------------	-----------	-----------------	-------------	-----------------------------	--------------------------------

Удирдлага зохион байгуулалтын хүрээнд авч хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө								
БО,ХАБЭА-тай холбоотой хууль, дүрэм журмын шаардлагыг бүрэн хангаагүйгээс эрх зүйн зөрчил бий болох, эрсдэл үүсэх	Тухайн жилд байгаль орчинтой холбоотой уурхайд байх шаардлагатай бичиг баримтыг бүрдүүлж ажиллах	Байгууллагын хэмжээнд	-	-	ҮАЗ	ҮАЗ	2025 он	- Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль - Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль - Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хууль
	2025 оны аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө, гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө зэргийг дотооддоо боловсруулан батлах	Төслийн хэмжээнд	-	-	ҮАЗ	ҮАЗ	2025 он	- Газрын тухай хууль - Усны тухай хууль -Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль - “Журам батлах тухай” БОАЖ-ын сайдын 2019 оны А/618 дугаар тушаал /Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө
	Газрын төлөв байдлын улсын чанарын хянан баталгааг тогтоосон хугацаанд хийлгэх	Төслийн хэмжээнд	-	-	800.0	800.0	2025 он	боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам/ - Байгаль орчны хамгаалал. Аж ахуйн нэгжийн экологийн паспорт. Үндсэн дүрэм. MNS 4219:1994

	Жил бүр байгаль орчинтой холбогдолтой төлбөрийг тогтоосон хугацаанд төлөх	Төслийн хэмжээнд	-	-	ҮАЗ	ҮАЗ	2025 он	
--	---	---------------------	---	---	-----	-----	---------	--

ТАВ. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр нь “Сэрвэн” нэртэй жоншны ордыг ашиглах төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг илрүүлэх, бууруулах, арилгах зорилгоор агаар, хөрс, гадаргын болон газрын доорх ус, ургамал, амьтаны нөхцөл байдалд ажиглалт явуулах, хяналт шинжилгээ хийх үйл ажиллагааны удирдамж болно.

Уг ОХШХ- ийг төлөвлөхдөө хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд, тэдгээрийн байршил, дээж авах хугацаа, давтамж, хяналт шинжилгээ хийх аргачлал, стандарт зэргийг төслийн БОННУ-ний тайланд тусгаснаар оруулав.

Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
Хөрсний шинжилгээ					
Хөрсний химийн үзүүлэлт (рН, Давс, ЦДЧ, CO ₂ , Ялзмаг, Ca+Mg, Ca, Mg P ₂ O ₅ , K ₂ O)	Хөрсний овоолго, кемпийн гадна талбай, засварын талбай, машин зогсоол	Жилд 2 удаа	20.0	160.0	MNS 3307:1991, MNS 3308:1991 Хөрс. Хөрсний химийн элементүүдийн нийт хэмжээг тодорхойлох арга
Хөрсний хүнд металлын бохирдол тодорхойлох (Cr, Cd, Pb, Ni, Cu, Zn)	Машин зогсоол, ШТС, засварын талбай	Жилд 2 удаа	25.0	150.0	MNS 3309:1991 Хөрс. Хөрсний хялбар уусдаг давсны химийн найрлагыг тодорхойлох арга

Усны шинжилгээ					
Усны химийн ерөнхий шинж чанар, ерөнхий хатуулгын хэмжээ, исэлдэх шинж чанар физик шинж чанар	Уурхайн шүүрлийн ус болон гүний худгаас	Жилд 2 удаа	46.0	184.0	MNS 0900:2018. Ундны ус, ундны усны хяналт шинжилгээ
Агаарын чанар					
— Хүхэрлэг хий (SO2) — Азотын давхар исэл (NO2) — PM2.5 тоосонцор — PM10 тоосонцор	Уурхайн карьер, тээврийн замын хажуугаас болон ажлын байр дотор	Жилд 2 удаа	30.0	180.0	
ОХШХ-ийн нийт зардал 674.0 мян.төг					

ЗУРГАА. БОМТ, ТҮҮНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ОРОЛЦОГЧ, СОНИРХОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ, ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭХ ХУВААРЬ

№	БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацаа тов
	1	2	3	4
1	Батноров сумын Идэрмэг нэртэй 5-р багийн иргэд	ИНХ-д танилцуулах	Тухайн жилд хийгдсэн ажил	Тухайн оны 4-р улирал
2	Хэнтий аймгийн Байгаль орчны газар	https://eic.mn/envmng/ буюу Байгаль орчны мэдээллийн санд оруулах	Тухайн жилд байгаль орчны талаар хийгдсэн ажил нөхөн сэргээсэн	Тухайн оны 11 - р сарын 1 дотор

3	Төрийн захиргааны төв байгууллага	https://eic.mn/envmng/ буюу Байгаль орчны мэдээллийн санд оруулах, тамгалуулах	ажлын акт болон холбогдох материал	Тухайн оны 12 - р сарын 1 дотор
---	-----------------------------------	---	------------------------------------	---------------------------------